

SUSANNE DAHLGREN
MIKKO LOHIKOSKI

MUUTTUVA LÄHI-ITÄ

MAAILMANJÄRJESTYKSEN MURTUESSA

ATENA

Suomen kulttuurirahasto on tukenut teoksen kirjoitustyötä.

© Susanne Dahlgren, Mikko Lohikoski ja
Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Jyväskylä

Tekstin- ja tiedonloushintaa kielletty.

ISBN 978-951-1-50973-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

SISÄLLYS

Johdanto	7
Taistelu Palestiinasta	13
Palestiina – maa, kansa ja historia	15
Painopiste diplomatiaan ja poliittiseen ratkaisuun	37
Oslon haaksirikko jakaa palestiinalaiset	65
Miksi Gaza räjähti?	98
Länsiranta: miehityksen väkivaltaa ja pelkoa tulevasta	118
Historian kerrokset	131
Kolonialismi piirtää rajat	132
Kansallisvaltioita ja monikansallisia valtioita	140
Sionismi valtionrakentajana	157
Kamppailu luonnonvaroista	164
Kansanjoukot lähtevät kaduille	170
Kansannousuja Iranin pappishallintoa vastaan	185
Ruoantuotantoa, luksuskaupunkeja ja ympäristöongelmia	192
Kansalaisyhteiskunta ja aatteet	197
Yhteisöistä kansalaisyhteiskuntaan	198
Kohti modernia	208
Islamin uusi tuleminen	218
Naiset kokoavat rivejään	236
Modernisaatiota Lähi-idän tyylillä	244

Iran: vallankumousviennistä kansalliseen etuun	249
Saudi-Arabia: enemmän kuin maailman suurin bensa-asema ...	295
Israel: sotilasmahti ilman poliittista tiekarttaa	321
Uudet ja vanhat ristiriidat	341
Ikuinen Syyrian tragedia	343
Hizbollah: shiialaisen vastarinnan johtotähti	364
Arabikevät 2: uudet kansannousut 2019	370
Punainenmeri – uusi taistelukenttä	375
Muuttuvat liittolaiskuviot ja keskinäinen kilpailu	386
Kansalaisia ja muita	394
Kohti Israelin hegemoniaa?	397
Lähi-itä ja suurvallat	405
Kiina ja Lähi-itä	405
Neuvostoliitto, Venäjä ja Lähi-itä	446
Yhdysvallat Lähi-idän toimijana	489
BRICS-maat: eroon dollarista?	511
Euroopan unioni ja Lähi-itä	514
Loppusanat	539
Uusi Lähi-itä?	539
Sota vai rauha?	544
LÄHTEET JA SUOSITELTAVAA LUKEMISTA	549

JOHDANTO

Gazan sota on saanut monet suomalaiset kiinnostumaan Lähi-idästä. Otsikkojen taustaksi kaivataan tietoa ja negatiivisten uutisten rinnalle laajempaa ja syvällisempää näkemystä. Tämä kirja tarjoaa kahden pitkään Lähi-idän yhteiskuntia ja politiikkaa seuranneen asiantuntijan taustoitusta nykyisille konflikteille.

Kuten presidentti Martti Ahtisaari on korostanut, kaikki konfliktit ovat ratkaistavissa, mikäli vain löytyy poliittista tahtoa. Tämän kirjan johtotähtenä on tarkastella, missä tällaista tahtoa voisi olla ja miten se tulee tämän päivän Lähi-idässä esiin.

Lähi-itä, kuten koko maailma, elää murroksessa, ja kirjamme avaa nousemassa olevia kehityskulkuja. Öljy, ohjukset ja autoritääriset hallinnot ovat tämän päivän todellisuutta, mutta tilalle nousee myös toisenlaisia suuntia.

Kirjoittajista Susanne Dahlgren on Lähi-idän tutkija, jonka erikoisaloja ovat politiikka ja islamilainen oikeus. Hän työskentelee Suomen Lähi-idän instituutin johtajana Beirutissa. Mikko Lohikoski puolestaan toimi oman toimensa ohella Arabikansojen ystävyyssseuran pääsihteerinä lähes kaksi vuosikymmentä ja loi läheiset suhteen alueen vaikuttajiin, erityisesti PLO:hon ja palestiinalaisiin.

Kirjamme tavoitteena on avata Lähi-idän kehitystä ja tapahtumia – käsitellä sotia ja niiden taustoja, mutta myös kertoa rauhan ajoista ja nykyisiin kehityskulkuihin vaikuttaneista ihmisistä ja ilmiöistä. Kirjassa ei anneta valmiita vastauksia tai yritetä ratkaista

alueen monimutkaisia ongelmia, vaan halutaan auttaa sen ymmärtämisessä, miksi alueella soditaan ja mitä eri osapuolet tavoittelevat. Vaikka monesta tuntuu, ettei tapahtumissa ole mitään järkeä ja että väkivaltaa ruokkii vain silmitön viha, näin ei useimmiten ole. Jokaisella toimijalla, Lähi-idässäkin, on omat tavoitteensa, joihin ne pyrkivät, myös vakivaltaisoin keinoin. Kirjassamme avaamme Lähi-idän yhteiskuntia myös kansalaistasolla: minkälaiset aatteet ja näkökulmat ohjaavat nykypäivän ihmisiä keskellä alueella koettavia muutoksia.

Se, että pyrimme selvittämään eri osapuolten tavoitteita, ei tietenkään merkitse, että välttämättä hyväksyisimme ne. Ilman syiden avaamista ei ole mahdollista ymmärtää tämän päivän tapahtumia, mutta mikä tärkeintä, ei myöskään mahdollista etsiä ja löytää ratkaisuja, joiden kanssa eri osapuolet voisivat elää. Ajatus, ettei Lähi-idässä ole mahdollista löytää tietä sovintoon ja parempaan tulevaisuuteen, on viime vuosikymmenten tapahtumien valossa toki ymmärrettävä, mutta väärä. Ongelmat ovat ihmisten luomia, ja ihmiset voivat ne myös ratkaista. Esimerkiksi uskonnot ja ideologiat eivät ole toimijoita: ihmiset käyttävät niitä tavoitteidensa ja etujensa ajamiseksi.

Suomessa ajankohtainen Lähi-itä

Suomessa Lähi-itä on tullut uudella tavalla ajankohtaiseksi siirtolaisuuden ja väestövirtojen mutta myös NATO-jäsenyyden myötä. Alueella on jo kauan toiminut suomalaisia rauhanturvaajia, ja huthihallinnon raketti-iskut Punaisellamerellä ovat saaneet suurvallat ja Suomenkin aktivoitumaan alueella sotilaallisesti.

Lähi-itä on tunkeutunut myös maamme ulko- ja sisäpolitiikkaan, erityisesti liittyen Suomen suhtautumiseen Israelin toimintaan ja Palestiinan valtion tunnustamiseen. Näissä asioissa on paljastunut voimakkaita näkemyseroja, mikä on harvinaista Suomessa, jossa perinteisesti on pyritty ulkopoliittisissa kysymyksissä ylläpitämään

kansallista konsensusta. Toki Lähi-itä, johon liittyy myös voimakkaita uskonnollisia latauksia, on aiemminkin jakanut näkemyksiä, mutta nyt ne ovat myös hallituksen sisäisiä.

Suurvaltojen kilpailu markkina-alueista ja vaikutusvallasta erityisesti Kiinan ja Yhdysvaltojen välillä luo uudenlaisia jännitteitä. Ukrainan sodan seurauksena Eurooppa pyrkii irtautumaan energiariippuvuudestaan Venäjästä, mikä kääntää katseet entistä enemmän Persianlahden alueelle. Ukrainan sotaan liittyy myös toinen Eurooppaan voimakkaasti yhdistyvä kehitys – Venäjän ja Iranin tiivistynyt yhteistyö asevarustelun alalla. Uutta on samanaikaisesti tapahtuva Israelin sotilasteknologinen yhteistyö joidenkin arabimaiden kanssa. Venäjä ja Israel eivät ole alueella ainoita, jotka suunnittelevat sotilaallisten asemiensä vahvistamista.

Väkivaltainen islamismi eli jihadismi hakee uusia muotoja ja taistelutantereita muun muassa Länsi-Afrikasta ja Euroopasta. Kaikki nämä muutokset merkitsevät Lähi-idän painoarvon kasvua myös EU:ssa – ja tätä kautta Suomessa. EU:n muodostaessa uutta etelänaapuripolitiikkaansa tulee myös Suomessa ratkaistavaksi kysymyksiä, joiden taustojen tuntemus on tärkeää.

Kaikki tämä tapahtuu samanaikaisesti, kun Lähi-idän yhteiskunnissa ja niiden keskinäissuhteissa samoin kuin moninapaistuvassa kansainvälisessä järjestelmässä on meneillään syvällisiä muutoksia. Gazan sodan seurauksena monet Lähi-idän kehityskulut ovat joko saaneet uuden suunnan tai ne on pantu jäihin – esimerkiksi Israelin ja Saudi-Arabian suhteiden normalisointi.

Toisaalta erityisesti Persianlahden maat jatkavat valtavien yhteiskunnallisen kehityssuunnitelmien eli visioidensa toteutusta. Niiden tavoitteena on muuntaa öljystä ja kaasusta riippuvaiset ja yhteiskunnallisesti konservatiiviset maat urheilun, tapahtumien ja globaalin talouden solmukohdiksi ja korkean teknologian huipputoimijoiksi. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää myös sisäpoliittisia muutoksia ja ennen kaikkea vakautta, koska kansainvälinen pääoma ei hakeudu seuduille ja hankkeisiin, joiden ylitse ohjukset lentävät ja jotka huomenna voidaan tuhota.

Kirjamme avaa viimeaikaisten tapahtumien vaikutusta niin Lähi-idän alueelliseen tilanteeseen kuin globaalisti. Painopiste on vähemmälle huomiolle jääneissä syvällisemmissä muutoksissa, joita tapahtuu alueen yhteiskunnissa, maiden keskinäisuuhteissa sekä uuhteissa keskeisiin suurvaltatoimijoihin ja globaaliin kehitykseen. Näitä muutoksia, joita tarkastellaan erityisesti alueen toimijoiden omista lähtökohdista ja tavoitteista käsin, avataan suomalaiselle lukijalle ymmärrettävässä muodossa.

Kirjan sisällöstä

Ensimmäiseksi tartumme alueen vanhimpaan konfliktiin, aina ajankohtaiseen Israelin ja Palestiinan ongelmaan, ja selvitämme sen taustaa, keskeisten toimijoiden tavoitteita ja yhteiskunnallista asemaa. Kerromme, kuinka brittien mandaattialueen päättymisen johti Palestiinan jakamiseen kahdeksi valtioksi, palestiinalaisten katastrofiin ja PLO:n johtaman kansallisen vapautusliikkeen kehittymiseen kansansa tunnustetuksi edustajaksi, jonka asema tunnustettiin myös YK:ssa. Ajan mittaan se sai kuitenkin haastajakseen islamistisen Hamasin, mikä on johtanut palestiinalaisten sisäiseen valtataisteluun. Luvussa käsitellään myös miehitysalueiden olosuhteita ja sitä, miksi Gaza räjähti.

Seuraava kokonaisuus muodostuu alueen valtioiden muuttuvien liittolaissuhteiden ja niiden uudenlaisen asemoitumisen arvioinnista. Mitkä ovat esimerkiksi kahden alueellisen suurvallan, Saudi-Arabian ja Iranin, strategiset tavoitteet ja miten vaikkapa Arabiemiraatit edistää alueellista vaikutusvaltaansa? Mikä rooli ei-valtiollisilla liikkeillä on eri konflikteissa ja kuinka alueen köyhimmän maan Jemenin vallanneet huthit horjuttavat Lähi-idän valtasapainoa? Ruuan tuotannon ulkoistaminen, megahankkeet ja yllättävät strategiset liittolaisuudet ovat tämän osion keskiössä.

Lähi-idän uutisoinnin keskiössä on usein Yhdysvallat, mutta harvemmin pohditaan, mitä muut suurvallat haluavat Lähi-idässä

ja miten ne edistävät tavoitteitaan. Kirjassa syvennyttään Suomes-
sa huonosti tunnettuihin Kiinan ja Venäjän politiikkaan ja tarkas-
tellaan niiden johdolla perustetun taloudellisen BRICS-verkoston
luomia kehityskulkuja. Irtoaako maailman enemmistö Yhdysvaltain
dollarista? Entä mikä rooli öljyllä edelleen on konfliktien taustoil-
la globaalien kehityksen vaatiessa vihreää siirtymää? Myös Euroo-
pan unioni on merkittävä toimija Lähi-idässä, ja toisaalta Lähi-itä
vaikuttaa voimakkaasti Eurooppaan. Sisäisten erimielisyyksien ja
poliittisten linjausten avaaminen syventää ymmärrystä unionin
harjoittamalle politiikalle ja sen tarpeelle uudistaa etelänaapuruus-
politiikkaansa.

Suurvaltasuhteiden lisäksi tarkastelemme Lähi-idän yhteiskun-
tia ja kansalaisliikkeitä. Millaisia sosiaalisia rakennelmia Lähi-idän
maat ovat ja minkälaisia sisäisiä jännitteitä niissä on? Esillä on myös
islamin parissa tapahtunut muutos ja siihen vaikuttaneet aatteelliset
kehityskulut. Arabikeväänä tunnetut kansannousut vuosina 2011 ja
2019 horjuttivat diktaattorien asemaa ja toivat esiin kansan rivien
äänen. Vaikka kansannousut käytännössä nujerrettiin ja monissa
maissa, kuten Egyptissä ja Tunisiassa, siirryttiin tiukempaan yksin-
valtaan, kuohuu kaikissa maissa pinnan alla.

Alueen väestöt ovat vahvasti nuorisovoittoisia, eivätkä nuoret
tyydy vanhanaikaisiin sosiaalisiin odotuksiin. Tuomme esiin kansa-
laisaktivistien, nuorten ja naisten näkemyksiä ja laajennamme näin
näkemystä alueen poliittisista haasteista ja politiikanteon kentistä.
Vaikka (vanhemman polven) miehet ovat tänään vallassa kaikissa
alueen maissa, ovat nuoret ja naiset tulevaisuuden päättäjiä.

TAISTELU PALESTIINASTA

MIKKO LOHIKOSKI

Tammikuisena aamupäivänä 1989 Helsinki-Vantaan lentokentälle, kauas pääterminaalista, oli kokoontunut sekalainen seurakunta. Paikalla oli tummiin pukeutunutta virallisen tuntuista väkeä, toimittajia televisiokameroineen sekä vähintään yhtä paljon poliiseja. Paikan yläpuolella pörräsivät helikopterit.

Vieras antoi kuitenkin odottaa itseään. Kärsivällisyys palkittiin, kun kentälle vihdoin laskeutui oliivinvihreä Iraqi Airways -yhtiön kone ja oviaukosta astui mies, jonka kutsuminen Suomeen oli kes täntyt lähes vuosikymmenen, PLO:n puheenjohtaja Jasser Arafat, tuolloin yksi maailman tunnetuimmista ihmisistä. Hänet oli helppo tunnistaa myös *keffiyeh*-pähineestään.

Arafatin kaksipäiväinen vierailu Suomessa oli valtava mediata-pahtuma ja suuri menestys. Hän tapasi arkipiispa John Vikströmin jälkeen koko poliittisen johtomme, tasavallan presidentti Koivis-tosta alkaen. Vastaanotolla oli melkein hurmoksellinen tunnelma. *Ilta-Sanomien* mukaan Arafat sai »rock-tähden vastaanoton, kun helsinkiläiseen ravintolaan kutsutut 700 vierasta tungeksivat hikeä säästämättä ja julkisuutta pelkäämättä hänen luokseen».

Arafatille oven Suomeen ja muihin läntisiin pääkaupunkeihin oli avannut PLO:n historiallinen päätös hyväksyä »kahden valtion malli», Palestiinan valtion perustaminen Israelin rinnalle ja terro-rismin tuomitseminen. Myös Yhdysvallat oli nyt valmis käymään PLO:n kanssa suoria neuvotteluja. Varovainen Suomikin – YK:n

turvallisuusneuvoston tuore jäsen – katsoi nyt mahdolliseksi kutsua Arafatin kylään.

PLO-johtajan tie läntisiin kammareihin oli ollut pitkä ja kivinen. Hän oli urallaan kärsinyt kirveleviä tappioita, ja jopa hänen henkensä oli useasti ollut murhayritysten takia hiuskarvan varassa. Mutta kuten suomalaislehdissäkin tiedettiin, Arafat oli osoittautunut sitkeäksi ja peräänantamattomaksi. Hänessä oli jotain, mitä me suomalaiset kutsumme sisuksi. Ja nyt se oli palkittu.

Arafatin käynti Helsingissä ja muissa pääkaupungeissa muistutti olympiavoittajan kunniakierrosta. Hän koki vihdoinkin saavuttaneensa yhden tärkeimmistä päämääristään. Palestiinalaiset oli tunnustettu kansakunnaksi – ei vain arabeiksi arabien joukossa – jolla oli oikeus omaan, itsenäiseen valtioon YK:n päätösten mukaisesti. Näytti siltä, että tie tämän unelman toteutumiseen alkaisi myös käytännössä avautua.

Palatessaan Lähi-itään Arafat oli epäilemättä tyytyväinen. Hän tuskin osasi odottaa, mitä lähitulevaisuus toisi tullessaan.

Palestiina – maa, kansa ja historia

Palestiinan arabien ja sionistisen liikkeen – sittemmin Israelin – välinen konflikti on historiallisesti suhteellisen nuori ja peräytyy 1800-luvun lopulle. Usein ristiriita halutaan virheellisesti nähdä perusluonteeltaan uskonnollisena. Konflikti syntyi paikallisten arabien ja juutalaissiirtolaisten välillä maan omistuksesta ja taloudesta ja sittemmin poliittisesta vallasta eli siitä, kuka hallitsee Palestiinaa.

Toki konflikti, josta YK:ssa käytetään neutraalia ilmaisua Palestiinan kysymys, sisältää myös uskonnollisen ulottuvuuden. Juutalaisten vastapuolena ovat palestiinalaiset, joista pääosa on muslimieja, osa taas kristittyjä tai druuseja. Palestiinaan liittyy voimakkaita uskonnollisia tunteita siksi, että alue on historiallisesti tunnettu kolmen monoteistisen uskonnon Pyhänä maana.

Juutalaiset ovat perustelleet vaatimustaan Palestiinaan Raamatun 1. Mooseksen kirjan pohjalta, jossa kerrotaan Jumalan luvanneen maan Aabrahamille ja tämän jälkeläisille. Muslimit eivät tietenkään tällaista heille vieraaseen uskontoon perustuvaa oikeutusta ole hyväksyneet. He katsovat oman oikeutuksensa maahan perustuvan pitkäaikaiseen pysyvään asumiseen ja siihen, että Israelin valtion syntyessä arabit muodostivat suuren enemmistön alueen asukkaista. Palestiinan arabit eivät pitäneet oikeutettuna, että Euroopan juutalaisvainot maksatettiin heillä. Historiallinen Palestiinan alue sijaitsee Välimeren itäisessä pohjukassa. Pinta-alaltaan se on varsin pieni, noin 26 000 neliökilometriä, vain hiukan suurempi kuin Uusimaa ja Varsinais-Suomi yhteensä. Alueella on ollut asutusta ainakin viisitu-

hatta vuotta, todennäköisesti pidempäänkin. Ensimmäisiä palestinalaisia olivat kanaanilaiset ja jebusilaiset. Jerusalemin kaupungin kerrotaan saaneen nimensä jebusilaisten jumalan Shalimin mukaan: »UruShalim» eli Shalim-jumalan kaupunki.

Palestiinan alueen strateginen asema Afrikan, Aasian ja Euroopan mantereiden solmukohtana on aina houkutellut valloittajia. Aikojen kuluessa maan ovat valloittaneet egyptiläiset, heprealaiset, assyrialaiset, babylonialaiset, persialaiset, kreikkalaiset, roomalaiset, arabit, Euroopasta tulleet ristiretkeläiset sekä Istanbulista käsin hallinneet osmanit, joiden valta kesti neljä vuosisataa – vuodesta 1517 vuoteen 1917.

Ensimmäiseen maailmansotaan asti, osana Osmanien valtakuntaa, Palestiina ei muodostanut yhtä yhtenäistä aluetta. Sen pohjoiset osat kuuluivat Beirutin maakuntaan. Jerusalemin ja Betlehemin alueet olivat uskonnollisen merkityksensä takia suoraan pääkaupunki Istanbulin hallinnassa.

Juutalaisten muuttoaalto Palestiinaan alkoi vuonna 1881, mutta se kiihtyi vasta ensimmäisen maailmansodan alla ideologisesti sitoutuneiden sionistien alettua virrata alueelle. Vuonna 1914 Palestiinassa asui juutalaisia yhteensä 60 000, noin kahdeksan prosenttia väestöstä. Suurin osa oli aikojen mittaan asettunut sinne uskonnollisista syistä. He asuivat pääosin Jerusalemissa ja Hebronissa sekä muissa pyhissä paikoissa ja keskittyivät rukoukseen sekä muuhun uskonnolliseen elämään. Sen sijaan maahan muuttaneet uudet siirtolaiset olivat pääosin maallisempia, ja heidän ajatuksenaan oli kansallisen kodin ja modernin valtion perustaminen juutalaisille.

Euroopan siirtomaavallat alkoivat kiinnostua Palestiinasta ja lähi-alueista 1900-luvun alkupuolella. Osmanien valta oli heikkenemässä ja etenkin Britannia ja Ranska hamusivat sen alueita. Ensimmäisen maailmansodan aikana Britannian Egyptissä toimiva käskynhaltija Sir Henry McMahon kävi salaa kirjeenvaihtoa Mekkaa ja Medinaa hallitsevan osmanivallan kuvernöörin Hussein ibn Alin kanssa. Hän oli profeetta Muhammedin jälkeläisten eli hashemiittien suvun patriarkka.

McMahonin tarjous oli houkutteleva: mikäli arabit nousisivat kapinaan osmaneja vastaan, McMahon lupasi Britannian tuen itsenäisen valtion perustamiselle hashemiittien alaisuudessa osmanien arabiprovinssihin, mukaan lukien Palestiinaan. Husseinin pojan Feisalin ja T. E. Lawrencen (»Arabian Lawrencen») johdolla osmanit lyötiin ja Britannia sai haltuunsa suuren osan näistä alueista.

Arabien keskuudessa vuoden 1917 kapina osmaneja vastaan nähtiin 1800-luvun lopulla alkaneen arabialaisen kulttuurin ja itsetunnon ilmentymänä, askeleena kohti kansallista vapautumista.

Britit olivat kuitenkin tehneet muitakin lupauksia. He arvelivat hyötyvänsä sionistiliikkeeltä taloudellisesti ja poliittisesti saatavasta tuesta, ja vuonna 1917 Britannian ulkoministeri lordi Arthur Balfour lupasi hallituksensa tuen »juutalaisten kansallisen kodin perustamiselle Palestiinaan». Julistuksessa ei sanallakaan mainittu palestiinalaisia, alueen valtaväestöä. Balfourin lupaus ja Husseinille tehtyt sitoumukset olivat selkeässä ristiriidassa keskenään, myytiinhän niissä samat alueet kahdelle eri taholle. Kolmannessa ja salaisessa Sykes–Picot-sopimuksessa britit ja ranskalaiset puolestaan olivat sopineet Osmanien valtakunnan entisten arabimaakuntien keskinäisestä jaosta.

Kansainliitto myönsikin Ranskalle mandaatin Syyriaan ja eriytti siitä itsenäisen kristittyenemmistöisen Libanonin. Britannia puolestaan sai haltuunsa Irakin sekä alueen, joka käsittää nykyisen Israelin, Länsirannan, Gazan ja Jordanian. Vuonna 1921 britit jakoivat tämän alueen kahteen osaan: Jordanjoen itäpuolesta tuli Transjordanian emiraatti, jonka johtoon asetettiin Husseinin veli Abdallah, ja Jordanjoen Länsirannasta tuli Palestiinan mandaattialue.

Juutalaisten muutto Palestiinaan halutaan usein nähdä vain reaktiona Hitlerin Saksan hirmutöille. Sen juuret ovat kuitenkin kauempana. Tsaarin Venäjällä, jossa asui valtaosa maailman juutalaisista, juutalaisvainot olivat kasvaneet. Länsi-Euroopassa oli 1800-luvulla voimistunut nationalismin ajatus. Valistuksen hengessä oli esimerkiksi Ranskassa vaadittu juutalaisille samoja oikeuksia kuin kaikille muillekin, mutta samalla heiltä vaadittiin assimiloitumista yhteis-

kuntaan. Samaan aikaan ihmiset ja kansat alkoivat mieltää itsensä osaksi kansakuntia ja sitä myöten vaatia kansallisia oikeuksia, kuten oikeutta määrätä itse omista asioistaan. Tämä koski myös juutalaisia, jotka olivat historian saatossa hajonneet eri puolille maailmaa, diasporaan. Juutalaisten keskuudessa kysyttiin, miksi tasa-arvo koski heitä yksilöinä mutta ei kansakuntana.

Orastava juutalaisten kansallinen liike, sionismi, pyrki kokoamaan juutalaiset yhteiseen kotimaahan. Ensimmäinen sionistikongressi järjestettiin vuonna 1897 ajamaan tätä asiaa. Aluksi vaihtoehtoja oli useampia: esimerkiksi Ugandaa ja Madagaskaria kerrotaan harkitun. Lopulta päädyttiin sinänsä loogiseen valintaan eli Palestiinaan, josta juutalaiset olivat alun perin lähtöisin.

Ongelmana oli tietysti se, että Palestiina ei ollut tyhjä. Siellä oli jo ammoisista ajoista asunut paikallista väestöä, arabeja. Tämä tosiasia pyrittiin unohtamaan, tai ainakin sitä tarkoituksellisesti vähäteltiin. Valheelliseksi tunnuslauseeksi muodostui »maa vailla kansaa kansalle vailla maata».

Hiljattain eläköitynyt Columbian yliopiston professori Rashid Khalidi kuvaa Palestiinan asteittaista kolonisaatiota kirjassaan *Palestiina – sata vuotta asutuskolonialismia ja vastarintaa 1917–2017*. Hän asettaa konfliktin historialliseen jatkumoon, osaksi laajempaa kolonisaatiota. Hänen mielestään Palestiinan ongelma, mukaan lukien 2023 alkanut hirvittävä Gazan hävityssota, on osa jo toista vuosisataa jatkuvaa kolonisaatiota. Ilman tätä viitekehystä, ymmärrystä historiasta, ei ongelmaa voida ymmärtää. Khalidi siteeraa sionistisen liikkeen johtajien retoriikkaa, joilla kolonisaatiohanketta eurooppalaisille päättäjille myytiin. Theodor Herzl kirjoitti, että juutalaisvaltio olisi Euroopalle »osa puolustusmuuria Aasiaa vastaan; toimisimme sivilisaation etuvartioasemana barbarismia vastaan».

Samaa argumentointia imperialismin ja kolonialismin mukanaan tuomasta korkeammasta kulttuurista, joka lopulta koituisi myös alistetun paikallisväestön hyväksi, löytyy kaikkien siirtomaaisäntien perusteista, olivatpa he sitten brittejä, ranskalaisia, hollantilaisia,

belgialaisia tai vaikkapa saksalaisia. Tätä valkoisille langennutta »sivistystehtävää» käytettiin perusteena niin Amerikan mantereella, Aasiassa, Afrikassa kuin kaikkialla muuallakin, jonne asuttajakolonialistit suuntasivat kulkunsa.

Tämän »valkoisen miehen taakan» oikeuttaminen edellytti alistettavien paikallisten asukkaiden ja heidän kulttuurinsa väheksyntää. Jos hirveyksiä jouduttiinkin tekemään, oikeutusta haettiin kolonisoijien sivistävästä ja edistyksellisestä tavoitteesta. Hyvä tavoite pyhitti keinot.

Kaikki sionistien edustajat eivät peitelleet hankkeensa avoimesti kolonialistista luonnetta. Khalidi siteeraa sionistisen liikkeen keskeisen johtajan Zeev Jabotinskyn suorasukaista analyysia vuodelta 1923: »Alkuperäisväestö vastustaa valloittajia aina ja kaikkialla niin kauan, kuin sillä on mitään toivoa onnistua pelastautumaan vaarasta joutua siirtomaavallan alle. Näin toimivat myös Palestiinan arabit, ja he jatkavat hellittämättä niin kauan, kun on olemassa vielä pieninkin toivonkipinä, että he onnistuisivat estämään 'Palestiinan' muuttamisen 'Israelin maaksi'».

Jabotinsky on revisionistisen sionismin isä. Suuntaus on hallinnut Israelin politiikkaa vuodesta 1977 lähtien. Sen näkyvin johtohahmo nykyään on pitkäaikainen pääministeri Benjamin Netanjahu.

Arabit kokivat tulleen brittien pettäviksi, kun alueelle alkoi virrata yhä enemmän juutalaisväestöä. Yhteenotot juutalaisten ja arabien kesken sekä brittivaltaa vastaan voimistuivat. Hitlerin nousua Saksassa valtaan juutalaisten maahanmuutto kasvoi draamattisesti. Se johti uusien juutalaissiirtokuntien perustamiseen ja yhä katkerampaan taisteluun maatalousmaasta.

Britannia murskasi palestiinalaisten suuren kansannousun vuosina 1936–1939 sionististen asejoukkojen ja naapurimaiden arabihallitusten myötävaikutuksella. Monet kansannousun johtajista joutuivat maanpakoon, mikä heikensi palestiinalaisten vastarintaa pitkään.

Yhteenotot pakottivat britit kuitenkin arvioimaan asemaansa. Lontoon hallitus julkaisi vuonna 1939 uuden linjauksen, joka rajoitti

juutalaisten maahanmuuttoa ja maan hankintaa sekä lupasi alueelle itsenäisyyden vuosikymmenen sisällä. Toteutuessaan tämä olisi joh-
tanut arabienemmistöisen valtion perustamiseen.

Nyt puolestaan sionistit pitivät Lontoon uutta linjausta petok-
sena. Se johti brittien ja sionistien liittosuhteen katkeamiseen ja
väkivaltaisiin yhteenottoihin. Näistä tunnetuimpia oli juutalaisten
asejärjestön Irgunin terrori-isku Jerusalemissa sijaitsevaan hotelli
King Davidiin vuonna 1946. Tässä brittien hallintokeskukseen teh-
dyssä hyökkäyksessä kuoli 91 ihmistä. Paradoksaalista kyllä, yhteen-
otot brittien kanssa auttoivat myös sionistien silmäkääntötempussa
markkinoida avoimen kolonialistinen toimintansa »siirtomaavallan
vastaisena taisteluna».

Juutalaisten maahanmuuton voimakkain kausi Palestiinaan osui
ajankohtaan, jolloin massiiviset väestönsiirrot olivat muutoinkin
arkipäivää. Ne liittyivät suurelta osin toiseen maailmansotaan ja
sen jälkiselvittelyihin. Itä-Euroopassa muodostui käytännöksi har-
joittaa suurisuuntaista etnistä puhdistusta, perustaa homogeenisia
kansallisvaltioita. Kyse oli todella massiivisista väestönsiirroista.
Maailmansota pakotti arviolta noin 60 miljoonaa ihmistä lähtemään
kodeistaan, ja sodan loppuselvittelyissä ehkä 20 miljoonaa euroop-
palaista joutui taas muuttamaan. Etnisten ryhmien karkottaminen ja
asuttaminen uusille alueille jatkui vuoteen 1948 ja laajeni Euroopan
ulkopuolelle, kuten Intiaan ja Pakistaniin.

»Nämä karkotukset olivat osa laajempaa eurooppalaista kehitys-
tä, jossa Itävalta-Unkarin, Saksan, Venäjän ja Osmanien valtakunnan
rajamaat monikansallisine väestöineen muutettiin 1900-luvun ensi-
puoliskolla etnisten puhdistusten ja kansanmurhien näyttämöiksi.
[...] Palestiina oli osa tätä laajempaa kehitystä kohti kansallisten
valtioiden perustamista Itämereltä Välimeren rannoille», kirjoittaa
israelilainen tutkija Alon Confino.

Sodan jälkeisessä tilanteessa pienen ja kaukaisen Palestiinan
kolonisointi saatettiin Euroopan pääkaupungeissa nähdä vain si-
vujuonteena. Lisäksi sen maksumiehiksi joutuisivat vain paikalliset
arabit, joiden puolesta harva Euroopan pääkaupungeissa oli valmis

vuodattamaan kyyneleitä. Tässä suhteessa tilanne ei ole juurikaan muuttunut lähes vuosisadassa.

Taloushistorioitsija Adam Toozen mielestä Palestiinan tilanteen on tehnyt erityislaatuiseksi se, että sionistien voimat eivät riittäneet huomattavasti suuremman palestiinalaisväestön karkottamiseen. Siksi kolonisaatio jäi alun perin vain osittaiseksi ja on 1940-luvulta lähtien jatkunut sotien ja siirtokuntien perustamisen myötä nyky-päivään.

Britannia totesi ennen pitkää, että sen politiikka oli Palestiinassa johtanut ylitsepääsemättömiin ongelmiin ja halusi pestä käntensä vastuusta siirtämällä asian vastaperustetun YK:n murheeksi. Marraskuun 29. päivänä 1947 YK:n yleiskokous päätti pitkän käden-väännön jälkeen jakaa äänestyspäätöksellä Palestiinan kahdeksi valtioksi, juutalaisvaltioksi ja arabivaltioksi. Aivan kokonaan jako ei noudattanut väestöryhmien asuinalueita. Juutalaisvaltion alueelle tuli jäämään merkittävä arabivähemmistö – satoja tuhansia ihmisiä – kun taas arabivaltion alueelle jäisi joitain pienehköjä juutalais-siirtokuntia.

Vuonna 1946 Palestiinan mandaattialueella asui 1 269 000 arabia ja 608 000 juutalaista. Juutalaisilla oli alueen pinta-alasta hallussaan 7 prosenttia, viljelykelpoisesta maasta 20 prosenttia. Tästä huolimatta YK osoitti juutalaisvaltiolle suuremman alueen (56 prosenttia) kuin arabeille (43 prosenttia). YK:n päätöksen mukaan Jerusalemin ja Betlehem, kolmen uskonnon pyhät paikat, olisivat kaikille avointa kansainvälistä aluetta. Päätökseen liitettiin kartta, johon oli piirretty tulevat rajat.

Jakopäätöksen takana olivat ennen kaikkea toisen maailmansodan voittajavaltiot. Yhdysvaltain ja Britannian lisäksi myös Neuvostoliitto itäeurooppalaisine liittolaisineen asettui jakopäätöksen taakse. Stalinin arvellaan pyrkineen heikentämään Britannian hegemoniaa Lähi-idässä, minkä lisäksi Israelin toivottiin kehittyvän sosialistiseen suuntaan.

Palestiinan arabit ja suurin osa arabimaista tuomitsivat YK:n jakopäätöksen. Ne pitivät juutalaisvaltiota asuttajakolonialismin

tuotteena. Taistelut Palestiinan arabien ja sionistien joukkojen välillä syttyivät vain muutamaa päivää jakopäätöksen jälkeen. Hyvin harjaantuneet ja aseistetut sionistijoukot löivät nopeasti arabien hajanaisen vastarinnan.

Toukokuun 15. päivänä 1948 britit evakuoivat joukkonsa ja sionistisen liikkeen johtajat julistivat Israelin valtion syntyneeksi. Naapurimaat Egypti, Jordania, Syyria ja Irak hyökkäsivät Israelin kimppuun perustelunaan Palestiinan »pelastaminen». Mutta tuolloin, kuten myöhemminkin, arabivaltioiden keskeisenä intressinä ei ollut palestiinalaisten puolustaminen, vaan omien intressien edistäminen.

Sodassa arabit kärsivät nöyryyttävän tappion, erityisesti sen jälkeen, kun Neuvostoliitto oli liittolaisensa Tšekkoslovakian kautta toimittanut Israelille merkittävän aselähetyksen.

Sota päättyi vuonna 1949 sopimukseen Israelin ja arabimaiden kesken. Palestiinan nimellä tunnettu alue oli jälleen jaettu kolmeen osaan, joista jokainen oli eri esivallan hallussa. Tulitaukolinjan eli »vihreän linjan» mukaisesti Israel hallitsi nyt jo noin 77 prosenttia alkuperäisestä Palestiinasta. Jordania puolestaan valtasi arabien asuttaman Itä-Jerusalem ja keskisen Länsirannan alueen, ja Egypti otti haltuunsa Gazan vyöhykkeen. Palestiinan arabivaltiota ei koskaan perustettu.

Palestiinalaiset tänään

Vuoden 1948 tapahtumien jälkeen palestiinalaiset olivat aivan uudenlaisessa tilanteessa. Osa heistä oli jäänyt vasta perustettuun Israelin juutalaisvaltioon, kuitenkin vailla yhtäläisiä kansalaisoikeuksia. Suuri osa, arviolta 700 000 palestiinalaista, oli joutunut jättämään kotinsa ja pakenemaan sionististen ryhmien väkivaltaa ja taisteluja naapurimaihin. He eivät ole koskaan saaneet palata takaisin koteihinsa – asia, jonka palestiinalaiset tänään pitävät visusti mielessä. Tämä vuoden 1948 katastrofi eli *nakba*, jota muistetaan

vuosittain 15. toukokuuta, elää vahvana palestiinalaisten kollektiivisessa muistissa, samalla tapaa kuin myös uusin Gazan sota tulee epäilemättä elämään.

Suurin osa pakolaisista asettui Jordanian kuningaskuntaan sekä Egyptin hallussa olevaan Gazaan. Monet löysivät tiensä myös Libanoniin ja Syyriaan sekä Persianlahden maihin. Niihin syntyi suuria palestiinalaisten leirejä ja yhteisöjä.

Yhteiset kokemukset sekä karu elämä pakolaisleireissä lujittivat palestiinalaisten yhteenkuuluvuutta ja kansallistunnetta. Kaikkia karkotettuja yhdisti ajatus paluusta kotimaahan. Tukea tämä sai myös kansainvälisestä oikeudesta ja YK:n päätöslauselmista. Karkotettujen palestiinalaispakolaisten asuntojen seinältä löytyy yhä edelleen avain heidän alkuperäisiin koteihinsa. Se muistuttaa haaveesta palata takaisin sukunsa syntymäpaikoille Palestiinaan.

Palestiinalaisia on nykyään noin 14–15 miljoonaa ja he asuvat eri puolilla maailmaa. Noin 7 miljoonaa elää Britannian entisellä Palestiinan mandaattialueella. Heistä 1,6 miljoonaa on Israelin kansalaisia ja hieman yli 370 000 asuu Israelin laittomasti itseensä liittämässä Itä-Jerusalemossa. Viimeksi mainituista suurin osa elää Israelin vakituisina asukkaina ilman kansalaisuutta. Länsirannalla asuu noin 3 miljoonaa palestiinalaista ja Gazassa 2,2 miljoonaa.

Eri puolilla maailmaa, diasporassa, asuu noin 7 miljoonaa palestiinalaista, eniten, ehkä noin 3 miljoonaa, Jordaniassa. Monet palestiinalaiset Jordaniassa, Libanonissa ja Syyriassa elävät edelleen vuonna 1949 tai sen jälkeen perustetuissa pakolaisleireissä, joista on asteittain muodostunut köyhiä kaupunginosia. Myös Persianlahden maissa sekä muun muassa Yhdysvalloissa ja Latinalaisessa Amerikassa asuu merkittävä joukko palestiinalaisia.

Jordania on ainoana arabimaana myöntänyt palestiinalaisille kansalaisuuden. Syyriassa heillä on ollut oikeuksia, kuitenkin ilman kansalaisuutta. Pakolaisten asema Libanonissa on ollut erityisen vaikea, myös siksi, että PLO sekaantui Libanonin pitkään sisällissotaan. Palestiinalaisten pelätään lisäksi vaikuttavan maan herkkään vallanjakoon uskonnollisten ryhmien kesken.

Vuonna 1948 perustettuun Israelin valtioon jäi runsaat 150 000 palestiinalaista, jotka saivat maan kansalaisuuden ja sen myötä äänioikeuden. Israel kuitenkin määrittää itsensä juutalaisvaltioksi, ja monessa suhteessa maan palestiinalaiset ovat toisen luokan kansalaisia. Vuoteen 1966 asti heitä koski sotilaslaki, joka rajoitti liikkumista ja poliittisia oikeuksia, kuten oikeutta kuulua ammattiliittoon. Arviolta 40 prosenttia heidän maistaan takavarikoitiin. Lisäksi monet muualla asuvat arabit pitivät heitä pettureina. Israelin palestiinalaiset joutuvat edelleen kärsimään monenlaisesta syrjinnästä, kun taas vuoden 1950 laki koskien paluuta takaa jokaiselle Israeliin muuttavalle juutalaiselle heti kansalaisuuden.

Vuonna 2011 Israelin parlamentti Knesset hyväksyi niin kutsutun *nakba*-lain, jolla oikeutetaan valtiontuen epääminen kaikilta, jotka esimerkiksi kyseenalaistavat Israelin luonteen juutalaisena tai demokraattisena valtiona. Vuoden 2018 peruslaki vahvistaa Israelin luonteen juutalaisten valtiona. Sen mukaan »oikeus itsemääräämiseen Israelin valtiossa kuuluu ainoastaan juutalaisille».

Palestiinalaisten kansallistunne herää

Palestiinalaisten vanha ja perinteinen johto oli traagisten tapahtumien seurauksena menettänyt arvovaltansa, mutta muutakaan ei heti ollut tarjolla. Useimmat palestiinalaiset uskoivat, että paluun mahdollistaisi ainoastaan arabimaiden yhteinen ponnistus, sota Israelia vastaan.

Kun Britannia ja Ranska joutuivat toisen maailmansodan jälkeen vetäytymään Lähi-idästä, alueelle syntyi itsenäisiä arabimaita, joista monien johtoon nousi sotilaita. Heistä vetovoimaisin oli »vapaiden upseereiden» kaappauksessa Egyptin presidentiksi noussut Gamal Abdel Nasser, jonka imperialisminvastaiset palopuheet arabien yhtenäisyydestä ja alueen suuresta tulevaisuudesta sytyttivät ihmisiä kautta arabimaailman. Kairosta tuli »globaalin etelän» keskeisiä poliittisia kiintopisteitä.

Kylmä sota levisi myös Lähi-itään. Ranskasta tuli Israelin tärkein aseistaja, ja se tarjosi maalle myös teknologista tukea ydinaseen kehittämiseksi. Neuvostoliitto puolestaan ryhtyi tukemaan militantteja arabinationalistisia hallituksia Egyptissä, Syyriassa ja ajan myötä myös Irakissa. Israel liittyi vuonna 1956 Ranskan ja Britannian hyökkäykseen Egyptiä vastaan pakottaakseen sen peruuttamaan päätöksensä Suezin kanavan kansallistamisesta. Kansainvälinen paine muun muassa niin Yhdysvaltain kuin Neuvostoliitonkin taholta pakotti hyökkääjät kuitenkin vetäytymään. Tämä merkitsi käytännössä brittiläisen valtakauden loppua Lähi-idässä.

Egyptin liittoutuminen Neuvostoliiton kanssa ja sen armeijan voimakas varustautuminen loivat uskoa siihen, että myös Palestiinan vapautuminen vihdoinkin koittaisi. Palestiinan kysymys nousikin esiin arabimaiden yhteisessä järjestössä Arabiliitossa, mikä ei kuitenkaan johtanut konkreettisiin tuloksiin. Vasta vuoden 1963 huippukokouksessa otettiin ensimmäiset askeleet yhtenäisen palestiinalaisorganisaation perustamiseen.

Toukokuussa 1964 arabimaiden nimittämä palestiinalaisedustaja Ahmad Shuqairi kutsui Jerusalemiin koolle kokouksen, joka päätti perustaa Palestiinan vapautusjärjestön, PLO:n (Palestine Liberation Organization). Sen tavoitteeksi asetettiin koko historiallisen Palestiinan vapauttaminen. Kokouksessa hyväksyttiin järjestön perusasiakirjat ja valittiin toimeenpaneva komitea, jossa valta keskittyi Ahmad Shuqairille. Lisäksi Jerusalemissa perustettiin Palestiinan kansallisrahasto ja Palestiinan vapautusarmeija.

PLO ja sen johto oli pitkälti arabihallitusten luomus. Se koostui pääosin merkittävien palestiinalaissukujen edustajista ja silmäätekevistä. Arabihallitusten tavoitteena oli ainakin yhtä paljon kontrolloida nousevaa palestiinalaisten nationalismia kuin edistää heidän oikeuksiaan. Monilla, muun muassa Jordanian kuninkaalla, oli lisäksi omia tavoitteita suhteessa palestiinalaisalueisiin eikä siksikään suurta intoa itsenäisen Palestiinan valtion muodostamiseen.

Tämä kaikki herätti kasvavaa huolta radikaalimman palestiinalaisväestön keskuudessa. Pelättiin, että he joutuisivat arabihallitus-

ten pelinappulaksi ja että heidän vapaustaisteluaan pyrittäisiin kuo-
hitsemaan.

Egyptin ja arabimaiden murskatappio Israelille kuuden päivän
sodassa 1967 oli katastrofi koko arabimaailmalle. Se mursersi lopul-
lisesti palestiinalaisten toiveet saada vapautensa arabihallitusten
avulla. Oli luotettava omiin voimiin. Palestiinalaisten keskuudessa
voimistui kritiikki niin omia kuin arabimaiden perinteisiä johtajia
kohtaan. Kaikkien nähtiin pettäneen kansojensa asian, olevan ky-
kenemättömiä organisoimaan uudenlaista vastarintaliikettä Israelin
miehitystä vastaan.

Sen sijaan tavalliset palestiinalaiset, miehet ja naiset, olivat
valmiita taisteluun. Professori Edward Said kuvasi sukupolven-
sa tunnelmia seuraavasti: »Olimme ensimmäisiä arabeja, jotka
ruohonjuuritasolla – eikä jonkun everstin tai kuninkaan käskemä-
nä – aloittivat toimet meiltä riistetyn maan ja historian takaisin saa-
miseksi. Johtajamme nauttivat tukeamme ja olivat vastuussa meille
eivätkä olleet perineet asemaansa tai saaneet sitä ylemmiltään.»

Palestiinalaisten keskuudessa oli jo 1950-luvun lopulla syntynyt
lukuisia vastarintajärjestöjä, jotka edustivat keskenään varsin eri-
laisia poliittisia ja yhteiskunnallisia näkemyksiä. Osa niistä tunnus-
tautui marxilais-leniniläisiksi, osa taas arabinationalisteiksi, mutta
myös konservatiiviset voimat järjestäytyivät. Hajonta oli suurta.

Palestiinalaisille omien järjestöjen perustaminen oli henkises-
tikin erittäin tärkeää. Sotien ja karkotusten takia eri maihin pako-
laisiksi ajautuneet olivat joutuneet omaksumaan uusien asuinmai-
densa identiteetin, elämään ikään kuin ideologisissa lainavaatteissa,
usein muukalaisina ja syrjittyinä. Monista oli käytännön pakosta
tullut Syyriassa ja Irakissa baathisteja, Egyptissä taas nasserilaisia.
Nyt he saattoivat jälleen identifioitua palestiinalaisiksi ja liittyä va-
litsemiinsa vastarintajärjestöihin, olla oma itsensä. Kuten Edward
Said korosti, enää palestiinalaiset eivät olleet vain muiden tekemi-
sen objekteja vaan subjekteja, jotka päättivät omasta kohtalostaan.

Tämän kansallisen heräämisen keskeisenä ideologisena isänä
voidaan pitää kristittyä palestiinalaista George Habashia, joka oli

vuoden 1948 Israelin ja arabien välisessä sodassa joutunut henkilökohtaisesti kokemaan perheensä ja kansansa kohtalon. Habash vakuuttui siitä, että syy palestiinalaisten ja yleisemminkin arabien tappioon oli heidän takapajuinen yhteiskuntansa, joka ei kyennyt tarjoamaan vastusta modernille Israelille. Siksi hän asetti tavoitteeksi arabimaiden yhteiskunnallisen mullistuksen, marssin kohti nykypäivää.

Sodan jälkeen Habash valmistui lääkäriksi Beirutin amerikkalaisesta yliopistosta. Hän perusti vuonna 1953 Beirutissa Arabien kansallisen liikkeen (Arab Nationalist Movement, ANM) nimellä tunnetun järjestön, joka tunnustautui ideologialtaan arabinationalistiseksi ja marxilaiseksi. Se kannatti aseellista taistelua tavoitteidensa toteuttamiseksi.

Che Guevaran henkilökohtaisesta esimerkistä innostunut Habash totesi haastattelussa, että arabien keskuudessa tuli synnyttää »uudenlainen ihminen, joka keskittäisi kaiken inhimillisen voimansa tavoitteidensa toteuttamiseksi». Puolinaisuus tai vanhat mallit eivät enää riittäneet, oli ryhdistädyttävä. Taistelu palestiinalaisten ja arabien oikeuksien puolesta oli tuotava nykyaikaan ja siihen oli paneuduttava tosissaan.

Habashin ajatukset ja toiminta saivat laajaa vastakaikua ja mukaan liittyi paljon väkeä, ei ainoastaan Beirutissa ja Libanonissa vaan eri puolilla arabimaailmaa, jonne perustettiin maanalaisia soluja. Vielä nykyäänkin monet vanhemman polven arabivaikuttajat kertovat heränneensä yhteiskunnalliseen toimintaan juuri George Habashin inspiroimina.

Kuuden päivän sodan jälkeen arabinationalistien palestiinalainen siipi muodosti yhdessä muutaman muun samanhenkisen järjestön kanssa Palestiinan vapautuksen kansanrintaman PFLP:n (Popular Front for the Liberation of Palestine), jonka johdossa Habash toimi vuoteen 2000 asti. Rintama liittyi Palestiinan vapautusjärjestöön PLO:hon, jonka toiseksi suurin jäsenjärjestö sen on pitkään ollut. Toisenkin keskeisen palestiinalaisjärjestön, Palestiinan vapautuksen demokraattisen rintaman DFLP:n (Democratic Front for the